

O'ZBEKISTONDA TURIZMNING PAYDO BO'LISHI VA RIVOJLANISHI

Quchqorov Nabi Numon o'g'li

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Turizm fakulteti talabasi

Annotatsiya: *Turizm sohasi har bir mamlakatning asosiy daromad manbaalaridan biri hisoblanib uning tarixi va buguniga aloqador bo'ladi. Ushbu maqolada O'zbekistonda turizmning paydo bo'lishi va rivojlanish jarayonlari haqida malumot berilgan.*

Kalit so'zlar: *turizm, sayohat, O'zbekiston, tarix, manbaa, turist, ekskursiya, slyot, sport, VsSPS, Sobiq Ittifoq, rivojlanish.*

Turizm sayohat sifatida dam olish, xordiq chiqarish, tabiat manzaralarini tomosha qilish, tarixiy-madaniy obidalarni ko'rish, o'rganish kabi faoliyatlarning mazmun va shakllaridan iboratdir. Bunda eng avvalo ma'naviy-ma'rifiy bilimlarni kengaytirish va jismoniy kamoladni tarbiyalashdek eng murakkab hamda ulug'vor maqsadlar amalga oshiriladi.

Sayohatlarning kelib chiqish va rivojlanish tarixi yer kurrasidagi barcha insonlarning qadimgi ijtimoiy mehnat va turmush madaniyati bilan chambarchas bog'liqdir. Insonlar mehnat qurolini yasash, olov yoqishni kashf etgan davrlarda yovvoyi hayvonlarni ov qilish, yirtqich-vahshiy hayvonlarga qarshi kurashish jarayonlarida qir-adirlar, tog'lar osha yurish-yugurish, tez oqar suvlardan kechib o'tish, yaylovlar, go'zal manzarali joylarda dam olish, tunab qolish, bir necha kunlar poylab yotish kabi hayotiy murakkab faoliyatlarni bajarishga to'g'ri kelgan.

Go'zal manzarali va hayvonlar, parrandalarni ov qilishga qulay bo'lgan joylarga turli xil belgilar (tur: toshlar uyumidan to'la, yog'ochlarni tik qilib o'rnatish, terilarni osib qo'yish, toshlarga chizib rasm solish va h.k.) qo'yib ketish odatga aylangan. Shu asosda tur-turizm (belgi, o'tish joyi, sayohat manzili va h.k.) iborasi va shu sohada xilma-xil madaniy tadbirlar tashkil qilish vujudga kelgan. Ular haqida toshlar qoyasi, g'orlar ichida chizilgan rasmlar, arxeologik qazilmalarda topilgan buyumlar, xalqaro turizm tashkilotlarining so'nggi yillarda nashr etgan ko'pgina yozma manbalari guvohlik beradi.

Yuqorida bayon etilgan voqeliklar, faoliyatlar, manbalar O'zbekiston muhitida mavjud bo'lgan Chotqol-Pskom tizma tog'lari, Nurota va Turkiston-Zarafshon tizma tog'laridagi g'oya toshlar, Amir Temur g'ori va boshqa joylardagi chizilgan rasmlar bunga guvoh desa bo'ladi. Ayniqsa Samarqand shahrining janubidagi (40 km) Omonqo'ton g'oridan topilgan odam suyaklari, ba'zi bir ashyolar bundan 40 ming yillar avval yashagan odamlarning hayoti va sayohatlaridan dalolat beradi.

O'zbekiston va uning atrofidagi xududlarda sayohatlarning mavjudligi, davrlar osha rivojlanishi, ularning mazmun va shakllari boyishi Buyuk ipak yo'li bilan bevosita bog'liqdir.

O'zbekiston xalqaro ekosan-turizm tashkiloti tomonidan 1995 yildan buyon har yili Toshkentda xalqaro turizm anjumani va ko'rgazmasining an'anaviy o'tkazib kelinishi tufayli sayohatlarning rivojlanish tarixidagi yangi qirralarini ochib bermoqda.

Turizmning shakllari va turlari asosan sobiq Sovetlar hokimiyati davrida ancha kengaydi. Bunda tarixiy-madaniy shaharlarga sayr (ekskursiya) o'tkazish, tog'lar, cho'llar va qadimgi

shaharlardan qolgan harobalarni kavlash-o'rganish (ekspeditsiya) kabi muhim ishlar amalga oshirildi. Eng muhimi esa aholining, ayniqsa ishchi va o'quvchi yoshlarning sog'ligini yaxshilash, tabiat va tarixiy-madaniy obidalarini o'rganish bo'yicha ko'p sayohatlar o'tkazildi. Bu yo'lda turizm bo'yicha kadrlar tayyorlash (instruktorlar, ekskursovodlar, murabbiylar va h.k.) asosiy vazifalardan biri qilib qo'yildi.

Sobiq sovet hokimiyati yillarida Samarqand (Registon maydoni, Amir Temur maqbarasi, Shohizinda ansambli, Bibixonim madrasasi, Xo'ja Axror vali madrasasi va h.k.), Buxoro, Xiva, Urganch, Toshkent shaharlaridagi me'moriy binolar, tarixiy muzeylar, zamonaviy binolar sayohat maskaniga aylandi. Bu yo'lda ba'zi bir ma'lumotlarni bilish maqsadga muvofiqdir.

1919 yilda Moskvada o'quvchilar ekskursiyasining Markaziy byurosi tashkil etilib, u 30-yillarga kelib RSFSR Markaziy bolalar ekskursiya-turistik stansiyasiga aylantirildi.

Turizmni ommalashtirishda Moskva komsomollarining xizmati katta bo'ldi. 1918 yilda "Komsomolskaya pravda" gazetasi va Moskva shahar komsomol tashkiloti rahbarligida Volxovstroy va harbiy shon-shuhrat joylariga birinchi ommaviy yurish tashkil qilindi. Shu yillarda bolalar va o'smirlar turizmida ham ancha siljishlar yuz berdi. 1927 yilda Maorif xalq komissarligi "Bolalar va o'smirlar o'rtasida ekskursiya ishlarini yanada rivojlantirish haqida" qaror qabul qildi.

Mamlakatda turistik harakatni yanada takomillashtirish va uni ommalashtirish maqsadida partiya va hukumat qaroriga asosan 1930 yilda Butunittifoq ko'ngilli proletar turizmi va ekskursiya jamiyati (OPTE) tuzildi. 1932 yil 3 aprelda bu jamiyatning birinchi Butunittifoq s'ezdi bo'lib o'tdi. S'ezdda 290 delegat ishtirok etdi. S'ezd turizmning kelgusi vazifalarini belgiladi va uni sotsialistik qurilish hamda madaniyatga bog'lab olib borish zarurligini qayd etdi.

Ma'lumki, mamlakatni industrilashtirish, qishloq xo'jaligini kollektivlashtirish va uni rivojlantirishning dastlabki bosqichlarida tabiat boyliklarini qidirib topish va ulardan samarali foydalanish, eng muhim vazifalardan biri edi. O'lkani o'rganish va qazilma boyliklarni qidirish ishlari mamlakatimizning ko'pgina joylarida intensiv ravishda olib borildi. Ana shu umumxalq ishida yoshlar, o'quvchilar ham faol ishtirok etdilar. Ular mutaxassislar bilan birgalikda tabiat sirlarini ochish, o'lkani o'rganish, qazilma boyliklarini topish va shunga o'xshash zarur sohalarda amaliy yordam berdilar, uzoq masofalarga yurish, tog' cho'qqilariga chiqish, zarur anjomlarni manzilga olib borish, karta va kompas bilan ishlash kabi malakalarni o'zlashtirdilar va ularni ommalashtirdilar. Bu jarayonlar turizmning yanada takomillashtirilishiga asos bo'ldi. Ayniqsa harbiy kadrlar tayyorlash, tog'li va o'rmonli chegaralarda har tomonlama xushyorlikni oshirishda turizm katta rol o'ynaydi.

Ma'lumki, 30-yillarda alpinizmga e'tibor kuchaygan edi. Alpinistlar Pomir, Xon-Tangri va Kommunizm cho'qqilariga chiqish va uni zabt etishga bir necha bor urindilar. 1933 yilda Aleksandr Malenkov boshchiligidagi 7 alpinist qish sharoitida Mestiyskiy va Becho dovonlaridan oshib o'tishga muvaffaq bo'ldilar.

1936 yildan boshlab VsSPS ommaviy turizm va alpinizm ishlariga bevosita rahbarlik qila boshladi. Lekin bu davrlarda turizmni ommaviy ravishda rivojlantirish birmuncha qiyin bo'ldi. Shu sababli Butunittifoq fizkultura va sport ishlari bo'yicha qo'mita havaskorlik turizmi ishlarining olib borilishini qoniqarsiz deb topdi va o'z navbatida, ko'ngilli sport jamiyatlari

qoshida turizm seksiyalarini tashkil qilishni tavsiya etdi. Natijada Butunittifoq turizm seksiyasi tashkil qilindi va "SSSR turisti" nishoni ta'sis etildi.

1939 yilning kuzida Moskva-reka daryosiga Paxra irmog'ining quyilish joyidagi Borovskiy tepaligida turizmning 10 yilligiga bag'ishlab slyot o'tkazildi. Ana shu slyotda turizm harakatida faol qatnashgan jamoatchilar birinchi marta "SSSR turisti" faxriy nishoni bilan taqdirlandilar. Ular orasida hozirgi turizm namoyandalari: A.N.Kiseleva, N.N.Adelung, O.A.Arxangelskaya, N.M.Gubanovlar bor edi. Bu slyotda jami 30 kishi mazkur nishonga sazovor bo'ldilar.

1940 yilda mamlakatda ommaviy turistik yurish e'lon qilindi. 1941 yilning boshlarida esa pioner va o'quvchilarning grajdanlar urushi jangovor shon-shuhrati mashruti bo'yicha Butunittifoq ekspeditsiyasi e'lon qilindi.

Ikkinchi jahon urushi yillarida turizmning ahamiyati katta bo'ldi. Fashistlar vaqtincha okkupatsiya qilgan Kavkaz tog' oraligidagi shaxtyorlar shaharchasi -Tirniauzda 1,5 ming ayol, keksalar va yosh bolalar qamalda qolib ketdi. Ularni bu ofatdan qutqarish uchun tajribali turist va alpinistlar zarur bo'ldi. Ularning yordamida 3375 m balandlikka ega bo'lgan Becho dovoni orqali Yusenni cho'qqisidan aholini olib o'tishga muvassar bo'lindi. Bunda oddiy elektr simlari va shaxtyorlarning oddiy ish qurollari turistik jihoz o'rnida ishlatildi. Bu turistlarning dastlabki jasoratlaridan biri bo'ldi. Urush yillarida Ukraina, Belorussiya o'rmonlarida turistlar razvedka ishlarida ham juda ko'p jasorat ko'rsatganliklarini alohida qayd qilish kerak.

Urushdan keyingi dastlabki yillardanoq turizm ishlariga yanada e'tibor bera boshlandi. 1945 yilning aprelida VsSPS turistik-ekskursiya boshqarmasining faoliyatini qayta tiklash to'g'risida qaror qabul qildi. Natijada Moskva, Leningrad, Qrim, Shimoliy Kavkaz, Krasnodar o'lkasi, Gruziya va boshqa joylarda turistik-ekskursiya boshqarmasi tashkil etildi.

1949 yilda Jismoniy tarbiya va sport qo'mitasining qaroriga binoan turizm Butunittifoq yagona sport klassifikatsiyasiga mustaqil sport turi sifatida kiritildi. Shundan keyin turizm bo'yicha sport ustalari va ustalikka nomzodlar paydo bo'la boshladi. Bular orasida A.Vlasov (veloturizm), E.Romashov, M.Nemiskiy, A.Kost, G.Ilicheva (baydarka turizmi) bor edi. Sport klassifikatsiyasining o'sha davrdagi talabi bo'yicha sport ustasi talabini bajarish uchun 12 ta uzoq sayohatlarda 3000 km masofani bosib o'tish kifoya edi.

Ikkinchi jahon urushidan keyin xalqaro turizm ham ancha rivojlana boshladi. 1947 yilda Parijda rasmiy ravishda Xalqaro turistik tashkilotlar ittifoqi (MSOTO) tashkil qilindi. Bunga davlatlar yoki biror davlatning turistik tashkilotlari a'zo bo'lish huquqiga ega edi. Bu xalqaro turistik tashkilotga 100 dan ortiq davlatlar a'zo. Sobiq ittifoq bu tashkilotga 1956 yilda a'zo bo'ldi.

50-yillarning o'rtalarida pioner va o'quvchilarning Butunittifoq turistik-o'lkashunoslik ekspeditsiya ishlari yanada rivojlantirildi. 1955 yilda Moskvada bolalar turizmi bo'yicha Butunittifoq konferensiyasi, 1957 yilda Seliger ko'li yaqinida birinchi xalqaro turistlar slyoti o'tkazildi. Bu anjuman xalqaro yoshlar va talabalarning YI festivali dasturiga kiritilgan edi.

1958 yilda "Sputnik" xalqaro turizm byurosi tashkil etildi. Bu tashkilotning asosiy vazifasi o'quvchi, talaba va yoshlarni xalqaro yoshlar faoliyatiga jalb qilish, ular o'rtasida o'zaro tajribalar almashtirishdan iborat edi.

1962 yil 20 iyulda VsSPS prezidiumi "Turizmni yanada rivojlantirish to'grisida" qaror qabul qildi va shu qaror asosida turistik-ekskursiya boshqarmasi (TEU) turizm kengashiga aylantirildi. Shuni alohida qayd qilish kerakki, 50-yillarning oxiri va 60-yillarda Butunittifoq ko'ngilli "Spartak" sport jamiyati va uning quyi organlarida turizm barq urib rivojlandi. Ishlab chiqarish korxonalari, savdo tizimlari, o'rta maxsus o'quv yurtlarida ommaviy turistik yurishlar, slyotlar o'tkazish an'anaga aylandi. Quyi jamoalardagi faol, tajribali turistlar Butunittifoq turistlar slyotlarida qatnasha boshladilar. 1963 yilning avgustida Issiqko'l va Olmaota yaqinida "Spartak" sport jamiyatining III Butunittifoq turistlar slyoti o'tkazildi. Bu slyotda O'zbekiston terma jamoasidan Toshkent va Samarqand turistlari qatnashdilar.

Turizmning rivojlanishiga komsomol qo'mitalari katta hissa qo'shdi. 1965 yil 19 sentyabrda qahramon qat'a Brest shahrida revolyutsiya, jangovar va mehnat shon-shuhrati joylari bo'ylab o'tkazilgan yurish natijalari bo'yicha birinchi Butunittifoq slyoti o'tkazildi. Bu yurishda 3 mln. dan ortiq kishi ishtirok etdi. Yurish finali qahramon shahar Moskvada o'tkazildi. 1967 yilda o'tkazilgan uchinchi slyot esa oktyabr sotsialistik revolyutsiyasining 50 yilligiga bag'ishlandi, uning finali Leningrad shahrida bo'lib o'tdi. Yoshlarning revolyutsiya, jangovar va mehnat shon-shuhrati joylari bo'ylab o'tkazilgan IY Butunittifoq yurishining finali 1968 yil Kiev shahrida bo'ldi. Slyotning umumiy finali Ulyanovsk shahrida yakunlandi. Butunittifoq slyotining YI davrasi sobiq ittifoq tashkil topganligining 50 yillik yubileyiga bag'ishlab, 1973 yilda Moskvada o'tkazildi. Umuman, yoshlarni turizmga jalb qilish, uni aholi o'rtasida keng tashviqot qilishda yoshlar faol ishtirok etdi.

Sobiq ittifoq Vazirlar Mahkamasining "Mamlakatda fizkultura va sportni yanada rivojlantirish tadbirlari to'grisida"gi 1966 yil 11 avgust qarorida yoshlarning turistik ishlariga alohida e'tibor berish, yangi turistik bazalar qurish to'grisida ko'rsatmalar berildi. Shunga ko'ra, o'quv yurtlari, korxonalarda turizmni rivojlantirish tadbirlari ko'rila boshlandi. 1963-1969 yillar mobaynida Sayan ko'li, Boltiq bo'yi respublikalari, Belorussiyada, shuningdek, Olmaota, Frunze (Beshkek) shaharlarida Ittifoq miqyosida yirik turistik slyotlar, seminar-kengashlar, konferensiyalar, kadrlarni tayyorlash kurslari tashkil qilindi. Bunda turizmga erishilgan yutuqlar bo'yicha tajriba almashindi. Leningrad, Minsk, Omsk, Qozon va boshqa shaharlardagi turistik klublar, jamoalarning ilg'or tajribalari ma'qullandi.

1969 yil 30 mayda Sobiq ittifoq Vazirlar Mahkamasi va VsSPS "Mamlakatda turizm va ekskursiyani yanada rivojlantirish tadbirlari to'grisida" qaror qabul qildi. Mazkur qarorda kasaba uyushma tashkilotlari, oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlari, hunar-texnika bilim yurtlari va umumta'lim maktablarida turizm ishini yo'lga qo'yish, kerakli jihozlar bilan ta'minlash masaolalari ta'kidlandi.

Jahon miqyosida turizm bilan shug'ullanuvchilar 1950 yilda 25 mln. kishini tashkil etgan bo'lsa, 1966 yilda ularning soni 141 mln., 1970 yilda 168 mln., 1975 yilda esa 250 mln. dan ortiq kishiga etdi.

Shuni alohida ta'kidlab o'tish lozimki, 1971 yil 22 yanvarda Sobiq ittifoq Madaniyat vazirligi kollegiyasi, DOSAAF Markaziy qo'mitasi Prezidiumi, Urush Fahriylari Ittifoq Komitetining prezidiumi hamkorlikda "Butunittifoq komsomol va yoshlarning revolyutsion jangovar va mehnat shon-shuhrati joylari bo'ylab yurishi haqida Nizom" e'lon qildi. Nizomda ta'kidlanishicha, sovet kishilarining revolyutsion, jangovar va mehnat shon-shuhrati joylarini

ko'rish, ularni o'rganish ommaviy yurish yo'li bilan o'tkaziladi, bu esa sovet kishilarining bosib o'tgan shon-shuhratli mehnatini ulug'lash, do'stlik, jamoachilik ruhini tarbiyalash, yoshlarni jismonan chiniqishga da'vat etishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Bu yurishlar turistik ekskursiyagina bo'lib qolmasdan, balki o'lkashunoslik ishlarini rivojlantirishga ham ma'lum darajada ta'sir qiladi. Shu sababdan yuqoridagi Nizomga asosan 1972 yilda "Pionerskaya pravda" gazetasi va Sobiq ittifoq Maorif vazirligi qoshidagi Markaziy bolalar turistik ekskursiya stansiyasi "Pioner va o'quvchilarning Butunittifoq turistik-o'lkashunoslik ekspeditsiyasi haqida Nizom" ishlab chiqdi. Bu ekspeditsiya Butunittifoq komsomol-yoshlar yurishining tarkibiy qismi bo'lib hisoblanadi. Ekspeditsiyada IV-X sinf o'quvchilari ishtirok etdi. Birinchi davraning yakuni 1974 yil dekabrda o'tkazildi.

1972-1973 yillarda SSSRning 50 yilligiga bag'ishlangan o'quvchilarning Butunittifoq slyot musobaqalari besh davrada o'tkazildi. Bu musobaqalar maktab, tuman, shahar, viloyat va respublikalar miqyosida o'tkazildi. U Lvov viloyatining Sokal shahrida yakunlovchi musobaqalar finalida ittifoqchi respublikalardan 36 jamoa ishtirok etib, unda 500 o'quvchi qatnashdi. Ukraina SSR jamoasi mazkur musobaqa g'olibi deb topildi.

1976 yil avgustda Belorussiyada o'quvchilarning navbatdagi Butunittifoq slyoti bo'lib o'tdi, bunda umumjamoa hisobida Belorussiya jamoasi g'olib chiqdi. Ma'lumki, 1972 yil 1 martdan boshlab fizkultura GTO kompleksi tarkibiga turizm ham kiritildi. Bu o'z navbatida GTO kompleksining barcha bosqichlari bo'yicha belgilangan talablarning bajarilishi bilan yosh organizmning har tomonlama chiniqishiga olib keladi. Bu esa jismoniy mehnat, mudofaa ishlariga doimo tayyor bo'lish demakdir. Taniqli turizm bilimdonlari B.I.Ogorodnikov, V.M.Alenin, N.Kaletkin, S.Alekseev, R.Rubel kabilar o'z asarlarida turizmning GTO kompleksidagi o'rni va piyoda yurish turizmi jarayonlarida GTO normativlarini bajarish tartiblari haqida mulohaza yuritganlar.

O'tkazilayotgan turizm tadbirlari oqibatida ijtimoiy-foydali va ommaviy ishlarda faol ishtirok etish odat tusiga aylanib qoldi. Revolutsion, jangovar va mehnat shon-shuhrati joylariga ekskursiya paytlarida zavod-fabrika, kolxoz-sovxo xo'jalik, qurilish ishlarida yaqindan yordam berish turistlarning sharaflari burchidir. Maktab o'quvchilari turli yurish, sayohatlarni ayniqsa dam olish, ta'til paytlarida uyushtiradilar. Bunday paytlarda o'quvchilar turar joylarni obodonlashtirish, ko'chat o'tkazish, ota-onalar, keksa kishilarga ko'mak berish, kolxoz dalalari, yaylovlarda mehnat qilayotgan kishilarga yordamlashish va shu kabi foydali ishlarda faol ishtirok etadilar.

Turizm va ekskursiya bo'yicha Markaziy Sovet Prezidiumi 1971 yil 29 iyunda "Eng yaxshi turistik sayohatlarni o'tkazish uchun "Butunittifoq musobaqalar o'tkazish Nizom"ini tasdiqladi. Shu Nizomga asosan "Turist" jurnali "Yilning ilk sayohatchilari" sovrinini ta'sis qildi. 1977 yili Maorif Vazirligining buyrug'i bilan respublika, o'lka, viloyat, okruglarda yosh turistlar stansiyasi haqida Nizom ta'sis qilindi.

Sobiq ittifoq xududida turistik yurishlar, sayohatlarni tashkil qilish qoidalari, turistik klublar, seksiyalar, turistik kadrlar tayyorlash va shu kabi tegishli masalalar bo'yicha VsSPS tomonidan tasdiqlangan qator boshqa Nizomlar ham mavjud. Turizm va ekskursiya kengashlari, ko'ngilli sport jamiyatlari qoshidagi turizm seksiyalari, turistlar klublari, bolalar

turistik stansiyalari va barcha fizkultura jamoalari qoshidagi havaskorlik turizmi seksiyalarining ish faoliyatini yaxshilashda mazkur qaror va nizomlarga amal qilingan holda ish olib borildi.

Mamlakatda turizmning barcha turlari bo'yicha targ'ibot va tashviqot ishlarini yuqori saviyada olib borish, tarixiy, madaniy va hordiq chiqarish joylari bilan mehnatkashlarni tanishtirishda "Turist" jurnalining (u 1966 yildan boshlab chiqarilmoqda) xizmati katta. Turistlarning juda katta guruhi ana shu jurnal sahifalarida yoritilayotgan yangiliklardan bahramand bo'ldi.

Belorussiya, Boltiqbo'yi respublikalarida turizmning piyoda yurish, sportcha chamalab topish, velosiped, chang'i va boshqa turlari bo'yicha ilmiy-nazariy konferensiyalar, metodik kengashlar, turli seminarlar o'tkazilib turiladi. Shuning uchun ham u joylarda turizm bilan shug'ullanuvchilar soni ko'payib, u yanada ommalashdi.

Mazkur tadbirlar va faoliyatlar O'zbekistonda ham to'la amalga oshirildi. O'zbekiston Respublikasining barcha viloyatlari bo'yicha ham turistik marshrutlar, sayohat yo'llari va qo'llanmalar tayyorlangan, piyoda yurish, tog' turizmiga oid adabiyotlar mavjud. Chunonchi, V.Patsekning "Chimyon", "O'rta Osiyo yo'llari bo'ylab", "Farg'ona vodiysi bo'ylab sayohat", V.I.Kucheryavixning "Fansk tog'lari bo'ylab sayohat marshrutlari", R.Abdumalikovning "Sayohat sahifalari" (1971) va boshqalar ana shular jumlasiga kiradi.

O'zbekiston o'zining ko'plab tarixiy-me'moriy yodgorliklari, turfa xil iqlimi va tez sur'atlarda rivojlanishi bilan butun dunyo diqqatini o'ziga tortmoqda.

Asrlar mobaynida O'zbekiston Buyuk ipak yo'lining savdo, savdogarlar va sayohatchilar, jo'g'rofiyashunoslar va missionerlar, isti'lochilar va zabt etuvchilarning yo'lida joylashgan edi. Ayni paytda esa, O'zbekiston tashabbuskor, madaniyat, tarix, an'ana va ekzotik mamlakatlarga qiziquvchilar uchun maftunkor sayyohlik yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

O'zbekistonda turizm sohasi nisbatan yangi bo'lsada, u rivojlanishda ko'pgina sohalardan oldinga chiqib oldi.

Xalqaro turizmni rivojlantirish uchun bizning diyor juda katta salohiyatga ega. Yigirma yil avval O'zbekistonni hech kim istiqbolli turizm hududi sifatida bilmas edi. Mustaqillikka erishilgach davlat tomonidan turizm sohasida yangi tamoyillar ishlab chiqildi. 1992 yilning 27 iyulida O'zbekiston Respublikasining Prezidenti farmoni bilan "O'zbekturizm" milliy kompaniyasi tashkil topdi. "O'zbekturizm" ning asosiy vazifasi turizm sohasida davlat siyosatini amalga oshirish va turizmni rivojlantirishning milliy modelini yaratishdan iborat. Bundan tashqari, milliy kompaniya respublikadagi barcha turistik tashkilotlarning faoliyatlarini muvofiqlashtiradi, turizmning barcha yo'nalishlarining rivoshlanishini rag'batlantiradi, kadrlar masalasi bilan shug'ullanadi, moddiy-texnika bazasini shakllantirishga va soha infrastrukturasi rivojiga investitsiya oqimini jalb qiladi.

1993 yildan buyon bizning davlatimiz "Xalqaro turizm tashkiloti" (UNWTO)ning a'zosi hisoblanadi. 2004 yildan boshlab Samarqandda - buyuk Ipak yo'lining "yuragi"da UNWTO ning transkontinental magistralda turizmni koordinatsiyasi bilan shug'ullanuvchi ofisi faoliyat yuritib kelmoqda.

Hukumat tomonidan turizm sohasini modernizatsiya qilish, davlatda transport va mexmonhona infrastrukturasi yaxshilash, hamda turizmga normativ-huquqiy bazani mukammallashtirish sohalarida ulkan ishlar amalga oshirilmoqda.

Turizm mahsulotlarini horijda tanitish maqsadida “Mega-info-tur” – tanishuv safarlari marketing loyihasi horijiy turistik kompaniyalar va ommaviy axborot vakillari uchun amalga oshirilib kelinmoqda. Shu kabi safarlar turistik mavsumlarning kengaytirish, vatanimizga keluvchi turistlarning oqimlari muddatini optimallashtirish, hamda O‘zbekistonda har bir fasl turistlar uchun o‘ziga hos bo‘lishini ko‘rsatib berishda muhim ro‘l o‘ynaydi.

Bundan tashqari O‘zbekistonning turistik salohiyatini qo‘llab-quvvatlashda UNWTOning rahnamoligida o‘tadigan, Toshkentdagi xalqaro “Ipak yo‘lidagi turizm” yarmarkasining ham ahamiyati juda katta. Bu yarmarkaning asosiy maqsadi turizm sohasidagi o‘zbek hamda xorij mutaxassislarini birlashtirish, ular o‘rtasida professional hamkorlikni yanada kengaytirishdan iborat. Bugungi kunga kelib bu xalqaro yarmarka Markaziy Osiyodagi eng yirik ko‘rgazmalardan biri sifatida nom qozongan.

Afsonaviy o‘tmishi, Ipak Yo‘lining tarixiy-muhandislik merosi, tabiatining ajoyib manzaralari, avlodan-avlodga o‘tib keluvchi mahalliy hunarmandchilik, xalqning mehmondo‘stligi va insoniy qadriyatlari bilan sayyohlarni hayratga soluvchi, mahliyo qiluvchi shu bilan birga ularni xursand etuvchi O‘zbekiston barcha burchaklaridan kishilarni o‘ziga jalb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdumalikov R., Xoldorov T. Turizm. O'quv qo'llanma. T., "O'qituvchi". 1988.
2. Abdumalikov R., Xoldorov T.X., Daurenov E.Yu. Turistik poxodlarni tashkil qilish. Uslubiy qo'llanma. Jizzax. 1986.
3. Daurenov E.Yu. Turizm. O'quv dasturi. 2005. 2007.
4. Qosimova R.A. Turizm va uni o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma. T., "Aloqachi" nashriyoti. 2008.
5. Хусанбоев Б.М., Тулаганов Л.А., Разина В.Г. Дорогами Великого шелкового пути. Часть I и II. Т., 1995.
6. Шальков Ю.Л. Здоровье туриста. Науч.популярн.мет.пос. “Физкультура и спорт”. 1987.